

uzlabot, paaugstinot dažāda veida lokālo un reģionālo vēstures publikāciju, interneta mājaslapu un citu informatīvo resursu zinātnisko kvalitāti.

Vēstures kā akadēmiskas disciplīnas kvalitāti ietekmē augsta līmeņa akadēmisku diskusiju nepietiekamība. Kopumā Latvijā līdz šim nav izveidojusies vēsturnieku diskusiju un arī recenziju kultūra, kas veicinātu zinātnes kvalitatīvu attīstību un izglītotu sabiedrību par vēstures problemātiku. Lai piesaistītu sabiedrības uzmanību vēstures problemātikai, jāsekmē vēstures popularizācija gan ar publicistikas palīdzību, gan iesaistoties publikās diskusijās par vēsturi Latvijas medijos un sabiedriskajā telpā. Par vēsturi jārunā, arī izmantojot modernās informācijas tehnoloģijas. Jācenšas izmantot jaunatnes aizrautību šajā jomā, lai radītu jaunus e-produktus, kas orientēti uz plašu, tostarp arī cittautiešu auditoriju. Ir atbalstāma vēstures datu bāzu veidošana.

Nopietna uzmanība jāpievērš vēstures filozofijas un metodoloģijas jautājumiem. Latviešu valoda vēl arvien nav izkopta kā vēstures rakstīšanas valoda. Nav latviskoti daudzi vēstures zinātnes termini. Latviski izdotās vēstures periodikas kopējā akadēmiskā kvalitāte nav sabalansēta, un tai ir šaur lasītāju loks. Vēstures pētījumi sabiedrībā bieži negūst nepieciešamo rezonansi, jo to literārā forma neuzrunā potenciālos lasītājus. Ir jāveicina nozīmīgāko ārzemju vēsturnieku darbu tulkošana un izdošana latviešu valodā, lai paplašinātu gan latviešu valodas kā vēstures valodas iespējas, gan vēstures studentu teorētiskās un metodoloģiskās zināšanas. Organizējot jauno akadēmisko vēsturnieku izglītošanu, nepieciešams ieguldīt papildus resursus to valodu apgūšanai, kurās ir sarakstīti Latvijas vēstures avoti.

Vēsturnieku darbu apgrūrina Kultūras ministrijas Latvijas Nacionālā arhīva nosacījumi arhīva materiālu izmantošanai. Pētnieki ir spiesti lielu daļu sava darba laika veltīt mehāniskai tekstu pārrakstīšanai, jo arhīva dokumentu kopēšanas vai digitalizācijas cenrāži nav samērojami ar projektu līdzekļu dotācijām un pētnieku atalgojumu. Negatīvi vērtējams arī tas, ka valsts iestāžu funkciju optimizācijas rezultātā vēstures arhīviem praktiski nav iespējams nodarboties ar zinātnisko pētniecību.

Latvijas vēsturnieku pirmo kongresu finansē no Eiropas Komisijas un Latvijas valdības noslēgtās Vadības partnerības līdzekļiem. Tās mērķis ir sabiedrības informēšana par Eiropas Savienību.

KONFERENCE “EIROPAS NOCIETINĀJUMU KULTŪRAS MANTOJUMA UNIKĀLĀ VĒRTĪBA – NOCIETINĀTĀS IDEĀLĀS PILSĒTAS”

Eiropas nocietinājumu mantojuma sadarbības centrs (turpmāk – ENMSC), Daugavpils Universitāte un Daugavpils dome 2011. gada 28.–31. augustā rīkoja starptautisku konferenci, kas veltīta pilsētām – cietokšņiem jeb nocietinātajām ideālajām pilsētām. Kopumā 17 referātus nolasīja ASV, Čehijas, Horvātijas, Latvijas, Lietuvas, Norvēģijas, Polijas, Nīderlandes, Rumānijas un Vācijas pārstāvji.

Konferences atklāšanas sesijā ievadvārdus teica Daugavpils domes vadītāja Žanna Kulakova, Daugavpils Universitātes rektors Arvīds Barševskis, ENMSC vadītājs Hartmuts Rēders (*Hartmut Röder*), UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas vadītāja Anita Vaivade un Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas pārstāvis Jānis Asaris.

Referātu tematiskais lokš, no vienas puses, aptvēra pilsētu zvaigznes formas nocietinājumu vēsturi un to restaurācijas problemātiku. Savukārt otra referātu grupa bija veltīta kultūras mantojuma menedžmenta problēmām – cietokšņu izmantošanai mūsdienu Eiropas pilsētu attīstības un plānošanas kontekstā.

Vācijas pārstāvis Hanss Rūdolfs Neimans (*Hans-Rudolf Neumann*) savā referātā atskatījās uz zvaigznes formas nocietinājumu vēsturi Eiropā no 14. līdz 18. gadsimtam. Ziņojumā tika analizēta nocietinājumu izcelsme, dažādie tipi, novietojums, atspoguļojums literatūrā. Par Latvijas pilsētu nocietinājumiem ziņoja Daugavpils un Rīgas pārstāvji. Vēsturnieks Artjoms Mahļins referēja par Daugavpils cietokšņa būvvēsturi, nobeigumā pieskaroties arī nesen tajā uzsāktajiem restaurācijas darbiem. Rīgas domes pārstāves Agritas Madernieces referāts par Daugavgrīvu atspoguļoja cietokšņa vēsturi, kā arī ietvēra interesantus vēsturiskos fotoattēlus. Šo rindu autors referēja par Kobronskansts (Rīga) vēsturisko attīstību un tās arheoloģisko izpēti 2010. un 2011. gada sezonās. Vācijas pārstāvis Marsels Perse (*Marcell Perse*) savā referātā atspoguļoja Jūlihas citadeles vēsturi, kas renesanses ideālās nocietinātās pilsētas formas ieguva 1547. gadā.

Vācijas pārstāvis Hartmuts Rēders, analizējot Daugavpils cietokšņa piemēru, izdalīja vairākas nocietinājumu saglabāšanas problēmas mūsdienās – līdzekļi restaurācijai, modernas pilsētvides un pieminekļa statusa kompromiss. UNESCO pārstāve Milagrosa Floresa (*Milagros Flores*) analizēja agro jauno laiku nocietinājumus kā Pasaules kultūras mantojuma sastāvdaļu. Interesants bija Rumānijas pārstāvja Mihaja Belalas (*Mihai Belala*) referāts par Eiropas lielāko pilsētu – cietoksni Alba Juliju mūsdienās. Pirms nocietinājuma restaurācijas noritējuši vērienīgi arheoloģiskās izpētes darbi, kuru rezultātā iegūta vērtīga senlietu kolekcija. Cietokšņa – satelīta situāciju mūsdienās raksturoja Nīderlandes pārstāvis Rjens Bukema (*Rien Boukema*) savā referātā par Elburgas cietoksni. Tūrismam 14. gs. zvejnieku pilsētā uzbūvētajā cietoksni mūsdienās ir sezonāls raksturs, kā risinājums šeit varētu būt ostas teritorijas attīstība, muzeja izveide, restaurācijas darbi. Dānijas pārstāvju Ingridas Villokas (*Ingrid Willoch*) un Daga Stromsatera (*Dag Stromsater*) referāts atspoguļoja 16. gs. Fredrikstades (*Fredrikstad*) cietokšņa pārtapšanu no militāras teritorijas par reģiona kultūras centru. Īpašu interesi un diskusijas izraisīja Lietuvas pārstāvja Ričarda Žulkus (*Ričardas Žulkus*) referāts par Klaipēdas citadeles teritorijas attīstību, tai skaitā iecerī atjaunot Klaipēdas pili. Vēl tika nolasīti referāti par Jozefovas (Čehija), Karlovacas (Horvātija), Koscrinas (Polija), Šarluī (Vācija), Timišoaras (Rumānija) un Zamoščas (Polija) nocietinājumiem.

Konference bija veltīta pilsētu nocietinājumu kā atsevišķā kultūras mantojuma veida saglabāšanai un to iekļaušanai mūsdienu pilsētas vidē. Tomēr jebkura veida kultūras pieminekļu saglabāšana un izmantošana iekļauj arī to

izpēti – visos nolasītajos ziņojumos liela uzmanība tika pievērsta šo teritoriju vēsturei. Kopumā izvērtējot konferences darbu, no desmit valstu pieredzes tika gūtas ļoti vērtīgas idejas gan līdz mūsdienām saglabājušos cietokšņū, gan pilsētu atveišķū nocietinājumu elementu izmantošanai. Latvijas 17.–19. gs. cietokšņi mūsdienās atrodas dažādās saglabātības stadijās. Daži, piemēram, Kobronskansts, ir arheoloģizējušies, citi – Daugavgrīva, Liepājas nocietinājumi – gaida savu atjaunošanu. Vērienīgi restaurācijas darbi šajā gadā sākti Daugavpils cietoksnī, savukārt Rīgas cietokšņa bijušo bastionu vietas un aizsarggrāvis veiksmīgi iekļauti pilsētas vidē jau 19. gs. 60. gados. Jācer, ka konferencē izskanējušās atziņas tiks izmantotas šo objektu tālākā izpētē, saglabāšanā un eksponēšanā.

Rūdolfs Brūzis

EIROPAS ARHEOLOGU ASOCIĀCIJAS 17. KONFERENCE OSLO

Eiropas Arheologu asociācijas 17. konference notika 2011. gada 14.–18. septembrī Norvēģijas galvaspilsētā Oslo. Par konferences veiksmīgu norisi rūpējās Oslo Universitāte, tās Kultūras vēstures muzejs, Norvēģijas Jūras muzejs, Kultūras mantojuma pārvalde, Norvēģijas Kultūras mantojuma izpētes institūts. Oslo Universitāte ir pirmā universitāte Norvēģijā, tā dibināta 1811. gadā, un šajā pašā gadā sāktas arī uzkrāt senlietu kolekcijas universitātes muzejā. Gan universitāte, gan muzejs šogad svinēja 200 gadu jubileju.

Konferences darbs bija organizēts 59 sesijās un apaļajos galdos. Tika nolasīti 474 referāti un prezentēti 92 stenda referāti, piedalījās ap 800 dalībnieku. Sesiju pamattēmas: arheoloģisko datu interpretācija, ģeogrāfiskā vide un sabiedrība, arheoloģijas perspektīvas mūsdienu pasaulē, kultūras mantojums un sociālās identitātes veidošanās, arheoloģiskā mantojuma resursu pārvaldība. Latvijas pētnieki piedalījās ar ziņojumiem un posteriem jeb stenda referātiem trīs sekcijās. Daudzo, paralēlo sesiju norise vienlaikus ir visu mūsdienu lielo konferenču mīnuss, jo nav iespējams noklausīties daudzus interesantus referātus.

Latvijas dalībnieki noklausījās referātus sesijā *“Neolīta ainavas pētījumi: sabiedrība, ekonomika, apkārtējā vide un klimata izmaiņas”*. Viens no interesantākajiem ziņojumiem šajā sekcijā bija par tā saucamo Forhtenbergas projektu (*Manfred Rösch* ar līdzautoriem, Vācija). Lai labāk izprastu zemes lietošanu neolītā, starpdisciplināra pētnieku grupa jau no 1998. gada veica lauksaimnieciskus eksperimentus mežainā apvidū netālu no Forhtenbergas Vācijas dienvidrietumu daļā. Zinātnieki konstatēja, ka vislielāko ražu iespējams iegūt, katru gadu, dedzinot mežu, ierīkojot jaunu līdumu. Sagatavotajos laukumos tika sēta labība, novākta raža un mēģināts aprēķināt, cik lielu cilvēku kopienu šādi varēja nodrošināt ar pārtiku. Darbi tika veikti ar neolīta perioda darbarīkiem, zeme netika papildus mēslota. Atkārtota lauku kultivācija, kā arī ikgadēja dedzināšana ar malku no apkārtnes, bet nemainot augus un nelietojot papuves fāzi, deva mazākas ražas.